

Ajankohtaista saavutettavuudesta

Tiedejulkaisemisen päivät 8.-9.10.2019

Miia Kirsi, saavutettavuusasiantuntija, Celia

Mistä puhumme, kun puhumme saavutettavuudesta?

- Saavutettavuus, esteettömyys ja saatavuus
 - Osin käytetään päällekkäin
 - Esteettömyys erit. fyysisestä ympäristöstä
- Saavutettavuus tarkoittaa digitaalisen ympäristön esteettömyyttä
- Digitaalinen palvelu tai tuote on mahdollisimman monen ihmisen käytettävissä mahdollisimman helposti riippumatta pysyvistä tai tilapäisistä toimintarajoitteista.
 - Eri asia kuin *saatavuus, saatavilla oleminen*
- Yhdenvertaisuuden edistämistä
- *Accessibility, tillgänglighet*

Saavutettavuudesta hyötyvät kaikki

- Kaikille kansalaisille ja suurelle yleisölle suunnatuissa digipalveluissa saavutettavuus on ehdottoman tärkeää.
 - Käytettävyys paranee, tuen tarve vähenee
 - Arkistointi helpottuu
 - Hakukonenäkyvyys kohenee
- Myös asiantuntijat voivat tarvita saavutettavia ratkaisuja.
 - Saavutettavuusvaatimuksia on noudatettava myös vain asiantuntijoille suunnatuissa palveluissa.
 - Ks. esim. [hs.fi Tuula Salo on suusyöpää tutkiva professori mutta lukeminen ei häneltä oikein suju](#)

Kuva: Wikimedia, public domain

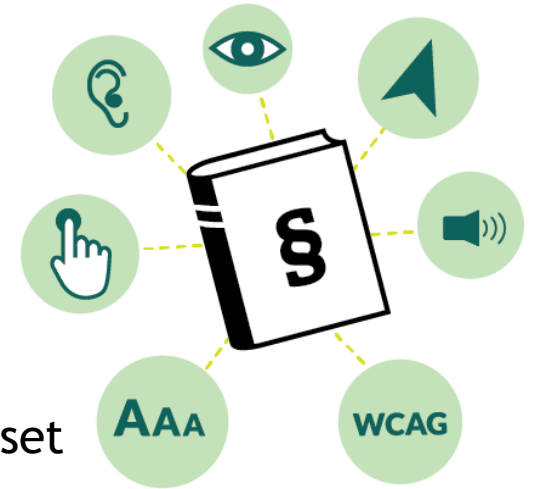
Lainsäädännöstä

- YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista
 - Suomessa voimaan 10.6.2016
 - 9. artikla: esteettömyys ja saavutettavuus
- Marrakeshin sopimus ja tekijänoikeuslain muutos 17 §
 - Antaa valtuutetuille yhteisöille (mm. kirjastot) oikeuden tuottaa ja välittää kirjallisuutta saavutettavassa muodossa henkilöille, joilla on lukemiseste
- Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019
 - Koskee julkista sektoria ja niiden palveluja ja verkkojulkaisuja
 - Voimaan 1.4.2019
 - Taustalla EU:n saavutettavuusdirektiivi
- Esteettömyysdirektiivi (2019/882)
 - European Accessibility Act, hyväksyttiin EU:ssa 17.4.2019
 - Yksityistä sektoria koskevaa sääntelyä

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

- Digitaalinen palvelu on verkkosivusto tai mobiilisovellus, joka on ”yleisölle tarjolla”
 - Verkkotunnuksella yksilöitävä digitaalinen tietosisältö, esim. <http://www.helsinki.fi/>
 - Mobiililaitteilla käytettävä sovellusohjelmisto
- Koskee julkista sektoria
 - Valtion ja kuntien virastot, laitokset ja liikelaitokset
 - Julkisoikeudelliset laitokset
 - Yritysten, säätiöiden ja yhdistysten verkkopalvelut, jos julkista rahoitusta on vähintään puolet
 - Yliopistot ja ammattikorkeakoulut

Saavutettavuus laissa 1/2

- ”*saavutettavuudella* [tarkoitetaan] periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava digitaalisten palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, saavutettavissa”
 - Huomioi siis koko digitaalisen palveluketjun
- ”Palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten palvelujensa sisältöjen **havaittavuus ja ymmärrettävyys** sekä käyttöliittymien ja navigoinnin **hallittavuus ja toimintavarmuus** saavutettavuusvaatimusten mukaisesti.”

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta, 7 § (HE)

Saavutettavuus laissa 2/2

- Laissa viitataan Verkkosisällön saavutettavuusohjeiden (Web Content Accessibility Guidelines, WCAG) pääperiaatteisiin
 - Havaittavuus, ymmärrettävyys, hallittavuus ja toimintavarmuus
- Itse laissa viitataan EU:n viralliseen lehteen, joka viittaa standardiin EN 301 549 v. 2.1.2, joka puolestaan viittaa WCAG 2.1 -ohjeisiin ja onnistumiskriteereihin tasoilla A ja AA.
- WCAG 2.1 -kriteerejä päivittää ja ylläpitää W3C
 - Ohjeistus varsin teknistä
 - Sisältää periaatteita, yleisiä ohjeita ja testattavia onnistumiskriteerejä (tasot A, AA ja AAA)
 - Laki vaatii tasojen A ja AA täyttymistä

Mitä sisältöjä laki koskee?

KOSKEE:

- Verkkosivustoja (html-sivut)
- Verkkoon linkitettyjä tiedostoja:
 - PDF
 - Microsoft Office -asiakirjat ja avoimen lähdekoodin vastaavat
 - Verkossa täytettäviä ja lähetettäviä lomakkeita
 - 23.9.2018 jälkeen julkaistuja
- Videoita, jotka on taltioitu ja sisällytetty verkkosivuille
 - Tekstitys 14 vuorokauden kuluessa julkaisusta
 - 23.9.2020 lähtien
- Äänitiedostoja (podcastit)
- Mobiilisovelluksia

EI KOSKE:

- Ennen 23.9.2018 julkaistuja tiedostoja
 - Paitsi jos oleellisia henkilön oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta
- ”Kolmannen osapuolen sisältöä”
 - Esim. asiakkaiden somesisällöt, kustantajien ekirjat
- Suoria videolähetyksiä
- Karttapalveluja
- Kulttuuriperintökokoelmien teosten ilmentymiä, joita ei voida muuttaa saavutettavuusvaatimukset täyttävään muotoon.

Siirtymäajat ja valvonta

- Uudet sivut, jotka julkaistu 23.9.2018 jälkeen, saavutettavia viimeistään 23.9.2019
- Vanhat sivut, julkaistu ennen 23.9.2018, saavutettavia viimeistään 23.9.2020
- Mobiilisovellukset viimeistään 23.6.2021
- Valvontaviranomainen on Etelä-Suomen AVI
 - Neuvoo ja ohjeistaa palveluntarjoajia
 - Huolehtii, että standardit ovat tarjolla suomeksi ja ruotsiksi
 - Valvoo ja tarkistaa saavutettavuusvaatimusten noudattamista
 - Raportoi Euroopan komissiolle
- Käyttäjät voivat tehdä valvontaviranomaiselle kantelun tai selvityspyynnön.
- www.saavutettavuusvaatimukset.fi

Esteettömyysdirektiivi

Esteettömyysdirektiivi 1/2

- European Accessibility Act
 - [Direktiivi \(2019/882\) tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista](#)
 - Hyväksyttiin 17.4.2019, teksti julkaistu EU:n virallisesta lehdessä 7.6.
- Esteettömyysdirektiivi koskee mm.
 - Yleiskäyttöisiä tietokonelaitteistoja ja niiden käyttöliittymiä: pöytätietokoneet, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet ja taulutietokoneet
 - Verkkokaupan palveluja
 - Sähkökirjoja ja niiden lukemiseen tarkoitettuja ohjelmistoja (*lasketaan palveluksi*)
 - Sähköisiä lukulaitteita (*lasketaan tuotteeksi*)

Esteettömyysdirektiivi 2/2

- Koskee EU:n sisämarkkinoilla tarjolla olevia e-kirjoja.
- Ei velvoita mikroyrityksiä
 - Yrityksiä, joissa alle 10 työntekijää, vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa
- Sovelletaan tuotteisiin ja palveluihin, jotka saatetaan markkinoille **28.6.2025 jälkeen**.
- Esteettömyysdirektiivi ei vaikuta Marrakeshin sopimusta koskeviin säädöksiin

Esteettömyysvaatimuksia

- Periaatteita:
 - Tieto annetaan saataville useamman kuin yhden aistikanavan kautta
 - Tiedot esitetään käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita
 - Mahdollistetaan apuvälineiden ja avustavan teknologian toiminta
- Tavoitteena on kattaa koko e-kirjojen lukemiseen liittyvä ketju: kirjan etsimisestä hankkimiseen ja lukukokemukseen
- Ei suoraa viittausta tiettyyn e-kirjaformaattiin, mutta EPUB 3 on hyvä lähtökohta.
 - [EPUB Accessibility 1.0](#)
- Sähköisissä lukulaitteissa on tekstistä puheeksi -ominaisuus
 - Käytännössä siis sisäänrakennettu ruudunlukuohjelma, jonka avulla e-kirjan tekstin voi kuunnella koneäänellä.

E-kirjoja koskevia vaatimuksia

- Ääntä että tekstiä sisältävä sähkökirja tarjoaa synkronoitua tekstiä ja ääntä
- Digitaaliset tiedostot eivät saa estää avustavaa teknologiaa toimimasta moitteettomasti
- Pääsy sisältöön, navigointi tiedostosisällössä ja näkymässä, dynaaminen näkymä mukaan luettuna, sekä sisällön esittäminen selkeällä, joustavalla tavalla käyttäjän valintojen mukaan
 - Yhteentoimivuus avustavien teknologioiden kanssa
 - Kirjan sisällä navigointi onnistuu
 - Käyttäjä voi mukauttaa tekstin kokoa ja värejä
 - Kuvilla vaihtoehtoiset tekstit
- Digitaalisten oikeuksien hallintamenetelmät eivät estä esteettömyysominaisuuksien toimintaa
- Metadata välittää tietoa esteettömyysominaisuuksista

Miten direktiivi etenee?

- Kansallinen lainsäädäntö olisi saatava valmiiksi 28.6.2022.
- Toistaiseksi ei ole tiedossa, mikä ministeriö on vastuussa lain valmistelusta.
- Direktiivi kertoo minimisisällön, kansalliseen lainsäädäntöön mahdollisuus tuoda myös muita tuotteita ja palveluja
 - Vrt. laki digitaalisista palveluissa Suomessa kattaa mm. vahvan tunnistautumisen palvelut sekä sähkö- ja energia-alan toimijoita

Maaliskuussa 2020

- Pohjoismainen seminaari saavutettavasta julkaisemisesta
- 16.–17.3.2020 Malmössä
- Englanninkielinen seminaari
- Järjestäjänä Nordic Inclusive Publishing Initiative
- www.nipi.care

NIPI

Nordic Inclusive Publishing Initiative

Kiitos!

Email: saavutettavuus@celia.fi

Twitter: [@celia_gov](https://twitter.com/celia_gov)

